BOEKBESPREKING

Dr H. Thierry, PENSIOEN EN SPAARFONDSEN, (Samsom N.V. Alphen a/R. 1952).

door S. H. Waringa

Het valt te betreuren, dat dit boek eerst tegen het einde van 1952 in het licht verscheen. Nu viel de verschijndatum practisch samen met de datum van de afkondiging der Wet op de Pensioen en Spaarfondsen(1 December 1952) en zonder twijfel is er voordien een grote behoefte geweest aan objectieve en duidelijke voorlichting inzake pensioenvraagstukken. Beter laat dan nooit, zegt een Nederlandse spreekwijze, en zo is het met het boek van Dr Thierry. Het is na 1 December allerminst overbodig geworden op het ingewikkelde terrein der pensioenvoorziening voorlichting te geven. Er is te verwachten, dat de Wet op de Pensioen en Spaarfondsen een belangrijke stijging in het aantal ondernemingspensioenfondsen heeft veroorzaakt. Ondernemers en bestuurders der fondsen worden geplaatst voor een materie, die hun tot dusverre vreemd was, en waarbij van hen een goed beleid en een opvolgen van de voorschriften van de wet worden gevraagd. Maar niet alleen zij, die nu voor het eerst geconfronteerd worden met een pensioenfonds, zullen aan voorlichting behoefte gevoelen. Hoeveel der reeds jaren bestaande pensioenfondsen zullen hun statuten en reglementen moeten wijzigen, soms op onbetekenende onderdelen, soms op punten die de aard en hoogte van bijdragen of uitkeringen sterk zullen beïnvloeden? En is men geroepen mede te spreken of mede te beslissen in deze moeilijke materie, dan moet oriëntatie op de een of andere wijze kunnen plaats vinden.

Het wil mij voorkomen, dat het boek van Dr Thierry een geslaagde bijdrage is tot de voorlichting van de aangeduide groepen belangstellenden en belanghebbenden, ondanks het feit dat voor menigeen dit boek van 352 bladzijden (zonder bijlagen) nog een hele kluif zal betekenen. Maar tenslotte kan dit niet aan de schrijver worden verweten. Het terrein is zo omvangrijk, dat ondanks de beperkingen op juridisch, fiscaal en verzekeringstechnisch gebied, die Dr Thierry zich terecht oplegde, een omvangrijk boek moest ontstaan, wilden alle overige aspecten voldoende aandacht kunnen krijgen.

Van een schrijver die een twintigtal jaren geleden promoveerde op een proefschrift over de ondernemingspensioenfondsen en die dus blijkbaar aan dit onderwerp zijn hart heeft verpand, mocht niet anders dan een geslaagd werkstuk worden verwacht. Hij is dan ook niet beneden de maat gebleven, in aanmerking genomen het doel dat de schrijver zich voor ogen stelde. De problemen zijn duidelijk, in een vlot leesbare stijl behandeld; geen vertoon van geleerdheid, waardoor zij, tot wie het boek zich in de eerste plaats richt, niet worden afgeschrokken. Toch kan niet worden gezegd dat een populair boek is ontstaan, want het geeft ook hen die meer met het bijltje der pensioenvoorziening hebben gehakt, nog voldoende stof tot overdenking. En wie zich in een bepaalde problematiek wenst te verdiepen, vindt in de literatuurverwijzingen voldoende aanknopingspunten.

Een enkele kanttekening moge thans volgen, waarbij voorop gesteld zij, dat de waarde van het boek van Dr Thierry daardoor geenszins wordt aangetast.

Mijn eerste bezwaar betreft de indeling van het boek. De volgorde van de onderwerpen lijkt mij niet de meest logische. Inplaats van de Bedrijfspensioenfondsen in Hoofdstuk X te behandelen, zou ik dit Hoofdstuk liever bij de dekkingsmogelijkheden van Hoofdstuk IV hebben behandeld. Achtereenvolgens waren dan besproken de sociale en bedrijfseconomische grondslagen, de keuze van de voorziening (spaarfonds, pensioenregeling) en de wijze van dekking (verzekering, bedrijfspensioenfonds, ondernemingsfonds). De vrij lage uitkering van de Bedrijfspensioenfondsen zal dikwijls de wens doen opkomen tot aanvullende regelingen, waardoor de behandeling als één gesloten geheel de samenhang meer tot zijn recht had doen komen. Zo ware het naar mijn mening technisch juister geweest na het hoofdstuk over de oprichting van een fonds (Hoofdstuk VI) eerst te behandelen de uitkeringen, dan de bijdragen, daarna de belegging en tot slot de verslaglegging. Vermoedelijk zou het geheel daardoor voor de niet-deskundige overzichtelijker zijn geweest.

Dat het Hoofdstuk XI „Het beleggingsvraagstuk bij pensioenfondsen" er wat magertjes is afgekomen, twintig bladzijden in totaal, zal wel te wijten zijn aan het verlangen van de schrijver om zijn boek niet nog meer uit te zien dijen. Toch mag dit worden betreurd. De literatuur op dit gebied is in Nederland niet overvloedig (Sijtsma, Van Ravestijn), en dit beheersonderdeel is zeker geen sinecure, vooral niet gezien het feit dat vele, zo niet de meeste, fondsbestuurders op beleggingsterrein geen enkele ervaring hebben. Dr Thierry schrijft op pag. 339 dat een verantwoord wetenschappelijk onderzoek naar de merites van belegging in goede aandelen noodzakelijk is. Het ware gewenst, dat een dergelijk onderzoek een wat breder terrein zou beslaan.

Op pag. 248 bespreekt Dr Thierry het vraagstuk van de inhaalpremie. Persoonlijk ben ik geen bewonderaar van dit stelsel, ofschoon ik moet toegeven dat dikwijls geen andere oplossing mogelijk is. Men dient zich eigenlijk op het standpunt te stellen dat de op elk moment bestaande pensioenrechten zijn gedekt en bij de inhaalpremie is dit slechts waar onder voorwaarde dat deze premie regelmatig over de aangenomen tijdsduur zal binnenkomen. Bij ontijdige liquidatie van de onderneming loopt deze voorwaarde gevaar niet vervuld te worden (er is bij faillissement geen schuld gelijk aan de contante waarde van de nog niet verschenen inhaalpremie). Bovendien vormt deze inhaalpremie een langdurige druk op het resultaat van de onderneming. Zij is geen kostprijselement, maar een winstuitdeling, zodat er bedrijfseconomisch ook bezwaren zijn aan te voeren. Het systeem is alleen bruikbaar, indien redelijker wijze verwacht kan worden dat de onderneming de verplichting volledig zal kunnen nakomen, en bij de lange duur van de afwikkeling is dit niet een gevaarloze veronderstelling. Dit zelfde bezwaar zit natuurlijk verbonden aan de aanvulling van de uitkering aan oudere arbeiders door de onderneming. De fiscale belemmeringen spelen hierbij bovendien een rol, want een reserve opbouwen voor die verplichting kan men niet zonder toezegging, en met een toezegging valt men onder de Pensioen- en Spaarfondsenwet. De enige oplossing wordt dan het uit de jaarlijkse winst doteren van het pensioenfonds ten behoeve van verhoging der te lage pensioenen en met de dotatie een toezegging te doen. Als bezwaar blijft altijd gelden, dat de oudere arbeider geen zekerheid omtrent de uiteindelijke hoogte van zijn pensioen heeft.

Bij de bedrijfspensioenfondsen merkt Dr Thierry op pag. 303 op, dat de wisseling van onderneming door de arbeider als regel wel binnen dezelfde bedrijfstak zal plaats vinden. Hier mag wel een uitzondering gemaakt worden voor het administratieve personeel, dat ook mobiel is tussen de bedrijfstakken en dus zijn eigen moeilijkheden oplevert.

T.a.v. de losse arbeiders en hun problemen zij als aanvulling nog even gewezen op de D.U.W.-arbeiders, gekomen uit tal van bedrijfstakken, al of niet met een bedrijfspensioenfonds. Opname in de D.U.W. doet de premiestorting stop staan. Het is vrijwel onmogelijk aan deze arbeiders de pensioenzegels te verstrekken die bij hun oude beroep horen, daar dit in de administraties der uitvoerende lichamen, zoals de Ned. Heidemaatschappij (één woord geachte schrijver!) een aanmerkelijke belasting zou betekenen. De labour-turnover bij deze categorie arbeiders kan gevoegelijk op 6 worden gesteld; de condities per bedrijfspensioenfonds verschillen onderling, meer dan een dozijn collectieve arbeidscontracten en een veelvoud aan bedrijfstakken van herkomst, maken het administratieve leed niet te overzien. De enige oplossing waren door de D.U.W.-arbeider een vaste bijdrage te laten betalen, onverschillig in welk bedrijfspensioenfonds hij thuis hoort. Men geve hem een speciaal pensioenzegel, dat hij bij zijn eigen fonds inlevert, welk fonds de ingeleverde zegels met de D.U.W. afrekent. Administratief is dit eenvoudig te verwerkelijken, mits er een algemeen bedrijfspensioenfonds komt, waarin die arbeiders een plaats vinden, die nog niet bij een der bestaande fondsen een onderdak hebben gevonden. Het systeem werkt zeker eenvoudiger dan alle D.U.W.-arbeiders bij een der bestaande fondsen (bijv. het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw) onder te brengen, gezien de vogels van diverse pluimage en het grote verloop, waardoor een massale hoeveelheid kleine posten zou ontstaan en een pensioenclearing nodeloos zou worden verzwaard. [1])

Het boek moest door omstandigheden het licht zien voordat een model voor statuten en reglement van een ondernemingspensioenfonds kon worden toegevoegd. Uitgever en schrijver hebben begrepen dat, wilde het boek zijn functie vervullen, de verschijning niet mocht worden uitgesteld. Zo wil deze bespreking, voordat het boek volledig is, de aandacht vragen voor een publicatie die in veler handen moge komen en waarvan wij een tweede druk, die rekening zal kunnen houden met de practische ervaringen uit de toepassing der Pensioen- en Spaarfondsenwet, gaarne aan schrijver en uitgever toewensen.

---

[1]) Deze summier aangegeven oplossing let alleen op het administratief-technische gedeelte. Daarnevens zijn er de niet aangeroerde sociaal-politieke (of politiek-sociale) en budgetaire aspecten. Zie Handelingen Tweede Kamer Begroting 1953 Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid.